

pervi telovadni nauk in podlaga k nadaljevalnemu vso pozornost telovadnega učitelja malih učencev.

Za te praktične vaje ima Spiess naj večje zasloge; ne samo, da jih je skerbljivo vodil po več šolah, kjer je plodonosno podučeval; ampak tudi s peresom je tako pridno in obširno obdelal polje prostih in redovnih vaj, da je z velikim številom svojih knjig res veliko koristil dobri reči. Tudi Spiess je bil, ki je menda prvi javno priporočal ženskemu spolu telovajo; v ta namen se je pri spisovanju svojih knjig o telovadbi vedno oziral na oba spola. Le prezgodaj ga je Bog poklical od šolskega nadzorovanja na Hessenskem, kjer ga je smert doletela, in preselila na drugi boljši svet. (Konec prih.)

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje Josip Levičnik.

Moto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanški pregovor.

Prestopili smo, hvala Bogu, zdravi prag novega leta. Naj bi se v njegovem teku vsi bratje součitelji in naš ljubi slovenski rod radovali obilnih zemeljskih blagrov; naj bi leto srečno preživeli in enako tudi skončali! Fiat! t. j. naj se zgodi!

Po tem kratkem pozdravu naj po večjem še enkrat posnamem kot vvod k daljnemu spisu, kaj sem preteklo leto zapisal in tako rekoč kot zgodovinsko blago shranil v listinah našega verlega „Tovarša“ o dunajskemu gospodarstvenem kurzu l. 1869. To storim nekaj za to, da to še enkrat vsem „Tovarševim“ prijateljem in bralcem preteklega leta kličem v spomin; — želim, naj bi tudi novopristopni naročniki imeli o tem saj mali pregled; in slednjič mislim in tudi želim, naj bi po tem ponavljanju ostali lanski in letošnji članki v nekaki zvezi. Pod št. I. govoril sem o raznih pripomočkih, ki nas vodijo do omike; o moji prošnji za sprejetje v gospodarstveni kurz; o ugodni rešitvi te prošnje in o odhodu iz domačije ter ljubljene domovine. Pod št. II. sem po večjem popisal popotvanje od Ljubljane do Dunaja. Pod št. III. omenjal sem prihod na Dunaj in vpisovanje v gospodarstveno šolo. Pod št. IV. govoril sem nekoliko o politehniku, katero krasno poslopje odkazano nam je bilo kot učilnica skoz 7 tedenov; zraven pa sem tudi priobčil imenik veleučениh g. docentev; in pod št. V. sem potem obravnaval skozi celo daljne leto gospodarstveni poduk, katerega nam je razkladal jako spretni g. dr. Wilhelm, ki je bil iz Gradeca v to na Dunaj poklican.

Ker si gospodarstvena (kmetijske) opravila, t. j. obdelovanje zemlje s sadjerejo segajo tako rekoč v roke, hočem pod št.

VI.

govoriti dalje nekoliko o tem predmetu. Razkladal ga nam je g. P. Schirnhofen Gerhard, kapitulat lilienfeldskega zavoda (Stift Lilienfeld), duhovnik prav zgovoren, dobrovoljen in prijazen. V vvodu svojih govorov kazal nam je, kaj ga je prav za prav vnelo za sadjerejca. Djal je, da prišel je bil v prvič kot kaplan na neko kmetijsko faro, kjer je imel tudi prav velik vert. To ga je nagnilo, poprijeti se sadjereje; in da je gospod delal to z veliko vnemo, v obširni meri in gotovo tudi z dobrim vspehom, soditi je bilo po tem, ker nam je dalje pravil, da prišel je bil od tam na drugo duhovsko službo blizu slavnega Marije-Celja, kjer je spisal tudi svoje dogodivščine. Kakor je bil gospod videti sam ves vnet za sadjerejo, enako tako je skušal tudi nas učitelje, in po nas tudi nam v poduk izročeno mladino spodbadati za ta koristni uk. Djal je, da pred vsem drugim je pri vsakem podvzetji treba ljubezni za reč, katere se polotiti hočemo; in da bi vnel ljubezen za sadjerejo v nas, pošteval nam je različne koristi, ki jih od nje prejemamo. Donaša nam mnogoverstnega sadja, ki nam je presno (frišno) in posušeno eno naj bolj zdravih in tečnih jedil, ter donaša posamesnim lastnikom in celim pokrajinam velike dobičke. Kot naj boljši in naj rodovitnejši sadež hvalila se je češplja (sliva), ker daje naj več pridelka, služi ljudem v živež na mnogoversten način, in se dá porabiti za naj zlahtnejša in naj okusnejša jedila. Omenilo se je dalje, da vsaki kraj in vsako podnebje ni za vinorejo; iz sadja pa se pripravlja lahko povsod mošt, ki je dobra in zdrava pijača. Tudi kis (jesih) iz sadja je veliko bolj zdrav mimo kemičnega. Sadno drevje daje tudi o vročini hladno senco. V bližavi njegovi rastejo trave, tudi salata, sočive i. t. d. veliko raje in bolje. Listje sadnih dreves daje tudi dober gnoj. Dalje dajo sadna drevesa tudi mnogo lesa. Marsikomu morebiti ni znano, da taka leta, ko je malo sadja, pa zato drevje na moči in debelosti toliko bolj dovzema; tedaj je korist na vsako stran velika. In koliko vrednost ima za mizarstvo orehev, češnjev in hrušev les! pa, ako bi tudi tega ne bilo, dajo sadna drevesa toliko lesa, kot buka. Sadjereja je v primeri z obdelovanjem zemlje ali tudi v primeri z vinorejo veliko koristnejša in tudi veliko lažja, ker daje manj truda in je izpostavljena tudi veliko manj vremenskim nevarnostim, n. p.: suši, moči, toči, slani itd. Narava sama odlikuje opravila sadjerejca s tem, da je oskerbovanje sadnih dreves postavila v čas, ko po večjem druga poljska dela počivajo. Sadjereja pa se more tudi ekonomično ali varčno opravilo imenovati, ker jo brez posebnega truda lahko opravljajo posamesni ljudje; ja celó v kratek čas in v zabavo jim je oskerbovanje sadnih dreves. Tudi raznoverstnih ved-

nost ne zahteva ona toliko, kot oskerbovanje kmetij, i. t. d. Ako človek take koristi bolj na tanko preišluje, res lahko razvidi, da ima sadjerejec mimo obdelovca zemlje veliko ložji stan, in tudi dokaj boljši dobičke.

(Dalje prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

Tihemu potoku podoben, ki lepe senožeti in ravne polja roši, je delal Metelko do svoje sive starosti kakti naš drugi Dobrovski. Bil je Metelko ves Slovenec, in pa Dolenec. Bodi mu slava! *Stomšek.*

Za stolnega kateheta je služil Metelko celo do smerti; učil je ob nedeljah in praznikih rokodelske in obertnijske učence kerščanskega nauka in dobival za to 300 gld. na leto. Razun tega je vedno pomagal v pastirstvu pri stolni cerkvi, navadno zgodaj maševal, pridigoval časih nemški, pozneje le slovenski, marljivo spovedoval, posebej Talijane, katerim je bil mnogo let edini spovednik. Prvega maja l. 1815 postane tudi hišni gospodar (Priesterhaus-Oekonom) in duhovni voditelj (Spiritual) v bogoslovskem semenišču, kjer je po smerti J. Kosa z vodjem vred čuval nad bogoslovci, vodil njihove pobožnosti, učil jih cerkvenih obredov, sv. pismo z njimi prebiral ob vtorkih in četrtekih itd., vse to brez posebne plače, le za hrano, do velikonoči l. 1817.

2. Vodja semeniški je bil takrat sloveči M. Ravnikar, bogoslovcem tudi učenik vérne ali dogmatike, na liceji pa učenik kerščanskega nauka, nedeljski govornik in ravnatelj. Tu že je spoznal Metelkota in menda prav on je bil, ki mu je pomogel tako naglo z dezele v mesto, ter pripravil ga k sebi v duhovščinico. Sam ves vnet — je za slovenščino vnemal tudi druge, licejske učence in bogoslovce, z besedo in z djanjem; pisaril je lepo in čisto, da nikdo poprej tako. Res je nekako „Ravnikar začetnik nove, veselejše dobe za slovenščino“, kar se bere v dokladi k 50. listu Novic l. 1845, kjer je popisano življenje njegovo. Tiste leta, kar sta skupaj vodila mlade duhovnike (l. 1815–17), je spisoval svoje „Zgodbe sv. pisma za mlade ljudi“. Da je sproti navdihoval Metelkota, si lahko mislimo, in bil mu je Ravnikar res pravi duhovni oče. Pač živo sta čutila oba, kaj se pravi, brez znanja slovenskega jezika mlade duhovnike pošiljati med narod slovenski. Kako so pa tudi — sami poptujeni — poptujevali narod, kako kvarili njegov jezik, ker se ga znanstveno nikjer učili niso!